

ЗА ВЪЗМОЖНАТА ПРОМЯНА НА „НЕВЪЗМОЖНИЯ“ ИЗБОР НА ОБЩЕСТВЕНИ ПОСРЕДНИЦИ В БЪЛГАРИЯ

гл. ас. д-р Ваня Христова Стаматова
Бургаски свободен университет

POTENTIAL FOR CHANGING „IMPOSSIBLE” ELECTIONS OF LOCAL OMBUDSMEN IN BULGARIA

Assist. Prof. Vanya Hristova Stamatova, PhD
Burgas Free University

Abstract: *This report examines the purpose and activities of local ombudsmen and the need for legislative change in the operation of the institution.*

Key words: *local ombudsmen, Bulgaria*

Институтът на обществения посредник се е утвърдил трайно, като неотменна част от правозащитните механизми за гаранция на основни права и свободи. Той допълва по своеобразен начин съществуващите административни, съдебни и други форми на защита на човешките права.

Общественият посредник осъществява наблюдение и своеобразен контрол върху дейността на органите на местната власт, като предлага мерки за възстановяване на накърнени от институциите права, за преустановяване на нарушенията и за тяхното безпрепятствено осъществяване.

Целта на институцията е да гарантира правата и свободите на физическите и юридическите лица, чрез създаване на благоприятна среда за тяхното зачитане и спазването им, представлява механизъм, който съхранява автономността на обществото от администрацията, като му позволява да влияе върху нея и създава условия за прозрачност и отчетност.

Функциите на местния омбудсман се проявяват в няколко насоки:

Административна (юрисдикционна) функция – тя намира проявление в конкретното административно производство по подадени жалби на гражданите и юридическите лица в случаите на лошо администриране;

Медиаторска функция – изразява се в съдействие на обществения посредник при формулиране на жалбата до общинската администрация или при получаване на информация за резултата от проверката;

Функция на гражданския контрол – тя може да се упражнява без сезиране от страна на гражданите и се състои в оказване на съдействие на общинската администрация за подобряване на нейната дейност в интерес на обществото;

Информационно-образователна функция – с цел повишаване на правната култура на гражданите, проявява се в организирането на различни събития и дейности, свързани със запознаването им с прилагането на приети нормативни актове (закони, подзаконовни актове и актове на местната власт).

Институцията на местния обществен посредник е въведена през 2003 година с промени в Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА), като естествена последица от проявената гражданска активност на неправителствения сектор и усилията на България за установяване на принципите на добро управление в процеса на присъединяване на страната към Европейския съюз. В чл.21а се предвижда квалифицирано мнозинство от 2/3 от членовете на съответния Общински съвет за избор на местен омбудсман. Именно това мнозинство е един от крайъгълните камъни на невъзможния избор. В повечето случаи, при наличието на различни политически групи в местния законодателен орган е изключително трудно да се постигне консенсус при избора. Въпросите за организацията, функционирането и дейността на институцията се уреждат с правилници, приети от Общинските съвети.

При направено проучване на Министерството на регионалното развитие и благоустройството, че от 265 общини в България, само в 9 има избран обществен посредник. В Община Бургас са проведени 10 неуспешни последователни процедури за избор. На 29 юли т.г в Народното събрание е внесен законопроект за промяна в ЗМСМА, с цел да се консолидира уредбата на институцията на омбудсмана на национално и местно ниво и да се приложи положителния опит на утвърдените обществени посредници в страната.

С новата уредба в предложения законопроект се създава нова Глава Шеста „а“- „Обществен посредник на община“. Основната цел на предлаганите промени е уеднаквяване на правилата за избор, продължителност на мандата, правомощия, отчетност и освобождаване от длъжност на обществения посредник.

Едно от основните предвиждани нововъведения е задължителен избор на обществен посредник за общини с население над 20 000 жители. За по-малките общини, с население под 20 000 жители има възможност за избор на обществен посредник, както и сдружаване на няколко общини за избор на общ омбудсман.

Дейността на обществения посредник е независима и публична. Той се подчинява единствено на Конституцията и законите на страната, като се ръководи от личната си съвест и вътрешно убеждение.

Държавните органи, стопанските и обществените организации са длъжни да оказват съдействие на обществения посредник, както и да му предоставят сведения и документи, които са му необходими във връзка с дейността му, освен когато те представляват класифицирана информация, представляваща държавна или служебна тайна.

Законопроектът урежда и финансирането на дейността на обществения посредник, като предвижда тя да се финансира от общинския бюджет, а възнаграждението на обществения посредник се определя като 80 % от възнаграждението на кмета на общината.

Уеднаквява се мандата на обществените посредници на 5 години, с възможност за избор само за още един мандат. Въвеждането на петгодишния мандат и израз на необходимостта от институционалното застъпване на мандатите в местната власт, имайки предвид 4-годишните мандати на кметовете на общини и общинските съвети.

С новата уредба се въвеждат единни изисквания относно личността на обществения посредник, както и условията за несъвместимост на длъжността. За обществен посредник може да бъде избран всеки пълнолетен и неосъждан български гражданин и не по-малко от 5 години трудов стаж, който притежава високи морални качества и има постоянен адрес на територията на съответната община.

Дейността на обществения посредник е несъвместима с друга държавна длъжност, длъжност в общинска администрация, длъжност по управление на търговско

дружество или юридическо лице с нестопанска цел, както и с членство в политическа партия или синдикална организация. Обществения посредник не може да се занимава с търговска дейност. При анализа на тази разпоредба смятаме, че тук може да бъде добавено изискването лицето да не работи по друго трудово правоотношение, освен като преподавател във висше училище, както е изискването за всички държавни длъжности.

С новия законопроект се променя и мнозинството за избор на обществен посредник. Процедурата предвижда избор с тайно гласуване от съответния Общински съвет. За избран се счита кандидатът, получил повече от половината от гласовете на всички общински съветници. В случай, че при първото гласуване никой от кандидатите не е получил необходимото мнозинство от гласовете се провежда балотаж между първите двама кандидати. В случаите на избор на обществен посредник за няколко общини, това се извършва на обща сесия на съответните общински съвети.

Условията за предсрочно освобождаване от длъжност според законопроекта са следните:

- установяване на несъвместимост или неизбираемост;
- фактическа невъзможност да изпълнява служебните си задължения повече от 6 месеца, установена с решение на Общинския съвет;
- влизане в сила на присъда за умишлено престъпление;
- влизане в сила на акт, с който е установен конфликт на интереси по Закона за предотвратяване и установяване на конфликта на интереси;
- оставка;
- поставяне по запрещение и
- смърт.

Законопроектът урежда правомощията на обществения посредник, като се предвижда писмен отговор в 14-дневен срок за всяка постъпила жалба или сигнал, а ако случая изисква по-обстойна проверка, срока е едномесечен. Изричното регламентиране на правомощията ще доведе до по-голяма сигурност за гражданите, независимо в коя община пребивават. Стремежът е за създаване на по-силно сътрудничество между институциите на местно ниво и за по-бързо и ефективно решаване на проблемите. Общественият посредник има право:

- приема сигнали на граждани и техните организации за нарушаване на техните права и законни интереси от страна на общинската администрация или организации, осъществяващи обществени услуги от страна на общината. Смятаме, че в това правомощие трябва да бъде регламентирана възможността за подаване на жалба и сигнал и от юридическо лице, каквато и уредбата по Закона за омбудсмана, както и възможността за взаимодействие на местния обществен посредник и с държавните институции, осъществяващи правомощия на територията на съответната община;
- прави проверки по постъпилите жалби и сигнали;
- уведомява органите на прокуратурата, когато има данни за извършено престъпление от общ характер;
- отправя предложения и препоръки за възстановяване на законните права и интереси на гражданите пред съответните органи;
- посредничи между административните органи и засегнатите лица за преодоляване на допуснатите нарушения и примиряване на позициите им;

- работи в тясно взаимодействие с комисиите към Общинския съвет, като има право да дава становища и препоръки;
- действа по собствена инициатива, когато констатира, че са засегнати права и законни интереси.

Дейността и организацията на обществения посредник се урежда с правилник на Общинския съвет.

Отчетността на обществения посредник се изразява в поддържането на регистър на постъпилите жалби и сигнали и публикуването му на интернет-страницата на съответната община. Общественият посредник изготвя и ежегоден отчет, който представя пред Общинския съвет.

В заключение можем да кажем, че предлаганите промени в ЗМСМА относно статута на обществения посредник имат за цел да поставят по-стабилна основа в сравнение с досега действащата нормативна уредба. Въвеждането на единни правила гарантира унифициране на дейността на българските местни обществени посредници и дава сигурност на гражданите, че ще получат защита на своите права и законни интереси в еднакъв обем във всички общини в Република България.